

САГАНА ОЛОХ

Чурапчыга күн тахсар!

2012 сый
Атырдыах
ыйын
21
күнэ
ОПТУОРУНЬУК
№110 (10543)

ХАБЫАТ 1931 СЫЛ АЛТЫННЫ 15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР

Ветуправление и ветеринария

ЭТИ, ТЫЙННААХ СҮӨНҮНҮ ХАМСАТЫ БЭРЭЭДЭГЭ

Мантан күнүн сүөһүнү тыйыннаахтыг көһөрөр, аластатар, кэлэи дьонго атыылыыр буоллахытына улуус таһыгар 1 нүмэрдээх, улуус иһигэр 4 нүмэрдээх ветеринарнай докумуоннары ыларгыт булгуччулаах. Сүөһүгүтүн хамсаты-аххыт 30 күн иһинэ олохтоох ветеринарга биллэрэбит, ол кэннэ кини көрөн карантинна 30 күн устата туруорар. 30 күн кэннэ ветеринарнай ыспыраатка ыларгытыгар олохтоох дьаһалтаттан хаһаайыстыбанын кинигэттэн уһултарабыт уонна ону туоһулуур ыспыраатка аҕаарыт (ыспыраатканы сүөһүнү биэрэр хаһаайын ылар).

Атын сиртэн сүөһүнү аҕаар буоллахытына, ылар сиритт ветеринартыттан ветеринарнай ыспырааткалаах эрэ аҕаарыт. Ол аҕаарыт ветеринарнай докумуонугутун тутатына олохтоох ветеринарга тиксэрэбит.

Манан таһынан эти уонна эт аһылыгы туттарыт, таһыны бэрээдэтин билиһиннэрэбит. Үгүс дьон сүөһүгүн этин күһүн атырдыах ыйыттан сырылаан илһэ оҕостон, атыылаан, туттаран эрэрэни, ветеринарнай сулууспа маннагы ирдэир.

Идэһэр анаммыт сүөһү сыстыланнаах ыарыылартан ыраас хаһаайыстыбаттан тахсылаах, сибириксэй язва (сотуун), хааһыртас (эжкар) курдук сыстыланнаах ыарыылары утары эрдэ сэрэтэр быһылыгы ылбыт, бруцеллез, лейко ыарыыларга хаана бэрибэркэлэммит, туберкулезка чинчийилибит буолуохтаахтар. Ону туоһулуур олохтоох ветеринартыттан ыспыраатканы ылар.

Идэһэр анаммыт сүөһү доруобай буолуохтаах. Атыыга барар эт хайаан да лабораторнай чинчийилин ааһыахтаах. Чинчийиһэ кинирэир, ветеринарнай ыныран эттэн 250 г. проба ылыллан ыраас иһинэ кутуллар, ол кэннэ "Акт отбора проб" дьон докумуон толоруллан баран лабораторияга ыстылар. Аналиһы ылар күнүр: бенидиконик, оптуоруньук, сэрэдэ. Күнүрүлүбүт анализ 3 күн устата оҕоһуллар.

Сибиинньэ этиг туттарарга сийин төһөрүһүн аһыаагы уһун быһытыгын этигтэн трихинел-

лезка ытыллан чинчийилиһтээх Трихинеллезка чинчийилиһтээх сибиинньэ этэ атыыга көтүлүлэммит.

Улуус иһигэр атыыланар эжэ 4 нүмэрдээх ветеринарнай ыспыраатка бэриллир.

Улуус таһыгар тахсар эжэ 2 нүмэрдээх ветеринарнай ыспыраатка бэриллир.

Эти таһыны бэрээдэти:

1. Тизийилэр эт булгуччу ветеринарнай көрүүнү ааспыт, ол эбэтэр клеймолаах буолуохтаах.

2. Тонон баран ирбит, сага өлөрүлүбүт сүөһү этэ аһыныыра көтүлүлэммит.

3. Эти полутуһунан, чинчийилин тизийилиһтээх, эттэммит эжэ көтүлүлүбүт.

4. Эти, эт аһылыгы таһар массасына туора сыта суох, санитарнай паспордаах буолара ирдэнилэр.

5. Эти массасына кузовыгар тизийэргэ анал поддон оҕоһуллуохтаах, ол үрдүнэн эт, сөһөн эти ыраас бериһиннээн буурайыт.

6. Эти атыылыыр билиһи улууспутугар "Дагданча" рыноктын иһигэр анал мөстөтө көтүлүлэр. Атын мөстөтө атыылыыр бобуллар.

7. Атыылааччыттан ирдэир:

— Ветеринарнай ыспыраатка.

— Санитарнай киниксэ + ФЛП.

— Анал атыылыыр таһас, төбөтүгэр чепчик.

— Ыраас тирээкка, иһин суунар таас.

Маннак ытааһаах көтүрүһүт төрө ирдэнир?

Ыарыылаах сүөһү бордодууксуйата тарҕанын сөт Холхобур, ылаах этигэр сүөһү салгыт, бруцеллез, лейко. Ону тэнэ сотуун, хааһыртас, рожа, трихинеллез, финнок курдук сыстыланнаах ыарыылар көтүөхтэрин сөт.

Онон дьон доруобуйатын энчирэппэт сыалтан бу үһөһ ыйылыбыт ирдэбиллэри тутуһуоһун.

АП. ЧЕЛБЕРДИРОВА,

ветеринарнай-санитарнай экспертиза
отделын сэбиэдиссэйа.

Оттооһун — 2012

КУРААНГА ЫЛЛАРАН ОТО ЭБИЛЛИБИТ

"Сага олох" атырдыах ыйын 9 күнүсэни нүмэригэр Чакыртан А. Филиппов уонна Н. Кириллин хоһуналарыгар носуоһунан уу халытан өлгөм оту ылыттарыт туһунан суруйбутун дьон бэрэ сэнэрбиттэр.

Сотурутаарыта бэрэ билэр киһим, ОДКХ АРДС-н начальнига П.П.Иванов көрсө: — Ити Чакырдар тустарынан бэрэ суруйбутун. Онон мин үлэһитим В.Лебедев эмиз носуоһунан алааһыгар уу ыстаран быһырыын 2, быһыл 4 оту ылбыт. Ол туһунан суруй эрэ, — дьэбит. Оччону истэн баран, хайаамай, туоһуластабым дьэ.

Онтукан букатын да билэр, Дьаарылыттан төрүттээх Василий Лебедев дьон оҕуһа-ветеринар томторун саамай испит өттүгэр, эбэ үрдүгэр олорор, 4 оҕоһоох, хаһаайыстыба бэрээдэх киһи эбит. Василий байата ОДКХ-га суоттарынан үлэһит да буоллар сүөһүгүн эспэтэх. Ааспыт кыһын 10 сүөһүнү сыл таһаарыт. Оттуур хоһунага ыраада суох Мунур үрэх ойорһугар сыгар, ортоһугар күөлүлээх, 10,5 гектардаах алаас үһү. Онтукатыттан улуу өг дьыл 6 оту ыла сыһылыбыт. Быһырыын курааннаан 2 оту ылбыт. Быһыл өссө курааннаан, эбэтиг аһыага эспитэн — 4(!) оту кэбиспит. Ол биригинэти билэр. Эмиз чакырдар курдук носуоһунан уу ыстарыт. 4 сыһаарыта 8000 солкубайта кыра носуос атыыластыт. Онтукатын биир 1 эрэ логотэ бенаин киһирэр үһү. Онон биир чаас үлэлээн 7-8 буочука ууну хачайдаттар эбит. Шлангата көмүрү оҕуруоска, теплицата туттуллар сиһингэс эрөһинэ, пластмасса үһү.

Василий онук бдм уһуннаах шлангана 2 эрэ күн 5-тин чаас курдук ыстарыт. Букатын аҕаар. Онон 4 эрэ оту ылбыт. Эскөтүн, ити чакырдар курдук уһунуку ыстарыта буоллар, толору 6 оту ылаа этэ. Халдыа өттүн аһыаһаҕа быһылыт дьэ. Онон Василий Петрович 2 эрэ күн, күн аһаардыта үлэлээн (ыстаран) кырата 2 отунан (4 тоннаан) албэи ылбыт. Быһырыын 2 оту биэрбит алаас быһыл, ыстарбатага буоллар, биер оту даһыи биэрэр саарбах этэ. Ууну ыстарыи (халытыи) төһөлөөх барыстаага итинтэн көстөр. Василий носуоһун сыһаатын 2 күн чөрөттигэр үлэлээн 2-3 бүк боруостаабыт.

Ити чакырдар уонна бу Лебедев уопуттарыттан маннак түмүктэри оноруоха сөт.

Маннайыта. Халык даһыи үүнээһигэ аһылыгы таһынан уу, иһин, салгыт наада. Онон, "куһаҕа да үчүтэйдэх дьэбит курдук", кураан сайын иһин албэх буолан, уунан толору хааччылаахха үүнээһи (от) сириэтигэр үүнэр эбит.

Иккэһа. Эһиэт (капш) эмиз кураан буолууһа сүөһүлээх ыаллар бары (үксүлэрэ) ити кэбисир докум курдук кыра носуос атыылаһан, уһун шланга булан хоһуналарыгар күүскэ ууну ыстараллар (халыгаллар) буоллар ханна даһыи, Бүлүү, Кэбэһи туттар түспэккэ, улаханньык ороскуотурбаака, оһугт үксүн (барытын) дойдубутуттан булуохтутун сөт этэ. Ол баһас саарбага суох, чуолкай. Таарыччы, оту ыраахтан таһаарка, республика бюджетин төһөлөөх кэмчилэ этибиттэ?

Үсүһа. Итинник носуоһунан оботторон, үнүр суруйбутум курдук, тинти туора состорон даһыи кыра быһыттары онорон, хоһунага лимоннай ньүөлүсүтүүнү ыһыаһыи полистика оностуоһун, күүстээх аһааһаһаһа ыһыаһыи. Уу носуостарын, ордук уонунан километр шлангалары, пластмасс турбалары кууһунан, киниксөн булуоһун. Онон кыра да буоллар субсидия көрөр киһи ыал барыта атыылаһа этэ.

Манна бири эбит. Владивостокка баран кэлбит суоллар Приморьега кытай таһаарыи иһигэр носуос олордон баран ременинан эргитэн ууну ыраахка диэри ыстараллар эбит дьэ. Онон туох уустуга кэһиэй. Ыал үксэ кытай таһаарыидаах. Оччотугар, хаамтара сыһыан дьэбит курдук, төһө баһаар ууну ыстарыахха, халытаахха сөт буолуо. Ону үһэһтэн көрөн, олоххо ыларэ сатыаһыи.

Түмүтэр, "Харчы сиргэ сытар" дьон суруйарбыһыи сиргэ харчыга угуоһун, күрүлүөһүн, ньүөлүсүтүүн, көрүөһүн-истэһин!

Онон ити А. Филиппов, Н. Кириллин, В. Лебедев, тинтигү-ора состорон өлгөм оту хомуйбут "Таба Бааһылар" халыбурдара таһуу буолдулар.

Иван ПОНОМАРЕВ

УЛАХАН КӨМӨ КӨРҮЛҮННЭ

Быһыл сайын улууспутугар курааннаан, оттуур от, мөчүтөр сүөһүттан дьон-сэргэ олус эрөйдэһэ. Ол туһунан хаһааһа үгүсүк бөһөт-тэһэ.

Бу сайын республикабыт Президент Е.А.Борисов дьаһалынан үгүс ымын түһэрбит сыалтан нэһилиһиннэр улахан көмө кэлэ. Билигин кэмгэ Чурапчыга улууспутугар босхо уонсайа 115 тонна ылар ылаахха эбит аһылык быһылынан көмбикөрм тизийилин кэлэн түнэттилэ сылдьар. Бу сыл саҕалаһылыгар бэриллибит статистическай дааннайынан ылар ылаах аһааһа улууспутугар 10073 этэ. Ол дааннайдарга олоһунан үлэһитлэр. Атырдыах ыйын иһинэн хас биридэн ылар ылааһаах хаһаайыстыбаларга, дьонго тизийилиһтээх.

Балыттан эттэххэ, көмбикөрм тизийилин-таһыыгын бонтуруоһунан «Чурапчы» ТХПК дьаарыктанар.

Калар ыйга эһи аһылык өссө кэлэрэ күүтүлүр. Онон улууспут олохтоохторо, көрүлүбүт көмөнү үрдүктүк сыһаалаан, ылар ылаахытын иһэһтэлээх эһи аһылыгынан хачайдыан, үүккүт ымын түһэрбөккө-тигэр ыһырабыт.

«СО» корр.

РАСПРЕДЕЛЕНИЕ КОНЦЕНТРИРОВАННЫХ КОРМОВ ПОСТРАДАВШИМ ОТ НЕГАТИВНЫХ ПОГОДНЫХ УСЛОВИЙ В ЛЕТНИЙ ПЕРИОД 2012Г. ЧУРАПЧИНСКОГО УЛУСА

сельские администрации	коров	всего тонн
1. Алагар	434	5,0
2. Бахсы	387	4,4
3. Болтоно	415	4,7
4. Болугур	748	8,5
5. Арылах	347	4,0
6. Кытанах	418	4,8
7. Мугудай	599	6,8
8. Ожолун	744	8,5
9. Соловьев	716	8,2
10. Сылан	1165	13,3
11. Телей	400	4,6
12. Хадар	588	6,7
13. Хатылы	431	4,9
14. Ханхыт	486	5,5
15. Хотого	951	10,9
16. Чакыр	654	7,5
17. Чурапча	590	6,7
По улусу:	10073	115,0
Крестьянское хозяйство	3073	35,1
Население	6802	77,7
СХПК	186	2,1
Подсобные	12	0,1
Всего:	10073	115,0

С. КАРПОВ.

